

Bogumiła Kosek-Nita, Danuta Raś

Profilaktyka i resocjalizacja : studia podyplomowe na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach

Chowanna 2, 91-95

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1997	R. XL (LI)	T. 2 (9)	s. 91—95
------------	--	---------------	---------------	-------------	----------

Profilaktyka i resocjalizacja — studia podyplomowe na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach*

Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach od wielu lat organizowane są trzysemestralne studia podyplomowe z zakresu profilaktyki i resocjalizacji. W zmodyfikowanej formie — na podstawie wytycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz ustaleń Uniwersytetu Śląskiego i programu autorskiego dr Danuty Raś i dr Bogumity Kosek-Nity, kierujących kształceniem od roku 1986 — studia przygotowują (do pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie i osobami dorosłymi dokonującymi przestępstw) absolwentów studiów wyższych magisterskich różnych kierunków. Studia mają charakter kwalifikacyjny — absolwenci otrzymują przygotowanie zawodowe z pedagogiki specjalnej w zakresie profilaktyki i resocjalizacji. Na studiach realizowane są zajęcia z pedagogiki społecznej z socjologią wychowania, z pedagogiki specjalnej, a w szczególności pedagogiki upośledzonych umysłowo, profilaktyki i pedagogiki resocjalizacyjnej, psychologicznych podstaw resocjalizacji, prawa w zakresie prawa rodzinnego i nieletnich, kryminologii i patologii społecznej, psychiatrii i psychopatologii, psychoterapii, metodyki wychowania i nauczania niedostosowanych społecznie (w tym plastyki z metodyką i muzyki z metodyką), diagnostyki i planowania pracy resocjalizacyjnej. Oprócz tego prowadzi się zajęcia z pedagogiki porównawczej w zakresie profilaktyki i resocjalizacji, ze współczesnych problemów oświaty i wychowania, z psychologii komunikacji, ekonomicznych podstaw kształcenia, organizacji oświaty itp.

* Sprawozdanie opracowano na podstawie materiałów źródłowych i relacji pracowników i studentów studium.

Zajęcia prowadzą pracownicy Uniwersytetu Śląskiego (z Wydziału Prawa, Pedagogiki i Psychologii, Nauk Społecznych) posiadający co najmniej stopień doktora oraz dobre przygotowanie praktyczne do pracy z osobami niedostosowanymi i odbiegającymi od normy. Często zaprasza się na wykłady i zajęcia praktyczne wybitnych znawców problematyki z innych ośrodków akademickich z kraju i z zagranicy, m.in. wykłady prowadzili wykładowcy z Litwy, Rosji, Izraela, planowane są zajęcia z pedagogami z Niemiec, Francji i Czech. Oprócz tego zajęcia mają doświadczeni praktycy zajmujący się bezpośrednio pracą z młodzieżą niedostosowaną społecznie — pracownicy zakładów poprawczych, ośrodków diagnostycznych, szkół specjalnych, szpitali.

Odbywają się zarówno zajęcia teoretyczne, jak i o charakterze praktycznym — konwersatoria, warsztaty i ćwiczenia; w każdym semestrze organizuje się praktyki pedagogiczne i hospitacje placówek wychowawczo-resocjalizacyjnych, zakładów karnych, szpitali, placówek opieki społecznej w Katowicach i najbliższej okolicy, a także wyjazdy do placówek, gdzie pracują absolwenci lub aktualni studenci — słuchacze studiów. Bezpośrednia praca i kontakt z młodzieżą i kadrą pedagogiczną pozwalają na lepsze poznanie różnych typów placówek, organizacji wychowania, planów wychowawczych i pracy resocjalizacyjnej. Ogółem na studiach jeden student „przerabia” 350 godzin. Zajęcia są realizowane systemem zaocznym — co dwa tygodnie w piątek i w sobotę po 8 godzin.

Słuchaczami studiów są pracownicy placówek resocjalizacyjnych, pracownicy opieki społecznej, oświaty, jak i pedagodzy szkolni, nauczyciele, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, świetlic terapeutycznych, zakładów karnych, szkół specjalnych, kuratorzy sądowi i inni. Niektórych kierują macierzyste zakłady pracy w celu uzupełnienia wykształcenia, poszerzenia zainteresowań, inni rozpoczynają studia ze względu na własne plany i możliwość podjęcia pracy w wymienionych placówkach w przyszłości, przygotowując się do zrobienia specjalizacji, a także z obawy przed utratą pracy i bezrobociem. Część studentów wspomaga finansowo Kuratorium Oświaty, inni płacą za swoje studia sami lub płaci za nich zakład pracy. Wysokość opłaty za semestr jest ustalana na podstawie kosztów kształcenia i wysokości opłaty za studia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UŚ.

Wszystkie zajęcia na studiach — ze względu na ograniczony czas kształcenia i specyfikę studiów — są obowiązkowe. Studenci mają wiele praktycznych zajęć. Muszą przygotować dyskusję, zorganizować zajęcia, opracować diagnozę wychowanków i propozycje terapii wychowawczej, opracować plan pracy z rodziną problemową, sporządzić recenzję pozycji książkowej z wybranej problematyki, a także przygotować wiele prac z zakresu plastyki i muzyki, co będzie im potrzebne do pracy z młodzieżą. Cykl

kształcenia rozpoczynają zwykle zajęcia integracyjne z zakresu psychoterapii, natomiast kończą: zajęcia z psychopatologii, psychiatrii oraz seminarium dyplomowego.

W trakcie kształcenia na studiach kierownictwo i pracownicy naukowo-dydaktyczni starają się wykorzystać zainteresowania i doświadczenie zawodowe słuchaczy. Niektórzy z nich są autorami interesujących programów kształcenia oraz mają różnorodne doświadczenie zawodowe, co może być przydatne dla innych słuchaczy, z korzyścią dla ogółu. Z każdym ze studentów staramy się nawiązać indywidualny kontakt; studenci nie są dla nas anonimowi, pomagamy im rozwiązywać problemy zawodowo-wychowawcze i organizacyjne, korzystając z wiedzy i doświadczenia poszczególnych pracowników. Studentów przygotowuje się do pisania tekstów naukowych oraz publikacji i recenzji, opracowują oni prace zaliczeniowe, referaty oraz wykonują pracę dyplomową, prezentując ją na forum złożonym z pracowników uniwersytetu, w tym promotorów prac dyplomowych — przedstawicieli różnych placówek zajmujących się pracą z młodzieżą i dorosłymi. Takie konferencje-seminaria naukowe są organizowane co półtora roku, na zakończenie każdego cyklu kształcenia. W zakres ostatniego cyklu kształcenia (w styczniu 1997 roku) wchodziły kolejno wymienione problemy: Na seminarium prof. dr. hab. Jana M. Stanika omawiano zjawisko agresji wśród uczniów szkół zawodowych, licealnych i podstawowych; szczególną uwagę naukowo-badawczą objęto zjawiska przemocy, „fali” i „kociarstwa” w szkołach, znęcania się uczniów nad młodszymi klasami.

Seminarium dr Bogumiły Kosek-Nity poświęcone było zjawiskom związanym z funkcjonowaniem rodziny, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, a także niekorzystnym zjawiskom społeczno-wychowawczym ostatnich lat, jak m.in. subkultury młodzieżowe, sekty i ruchy religijne, muzyka młodzieżowa i narkomania.

Na seminarium dr Danuty Raś zajmowano się problemem efektywności i dysfunkcyjności placówek profilaktycznych i resocjalizacyjnych, sukcesami i porażkami w pracy wychowawczej, pracy pedagoga szkolnego, kuratora sądowego, wychowawcy zakładu wychowawczego i poprawczego, współczesnymi formami resocjalizacji i opieki. Ogólnie — zagadnienia, jakie podejmowali słuchacze studium, dotyczą współczesnych form profilaktyki i resocjalizacji, zarówno od strony teoretycznej, naukowej, jak i praktyki wychowawczej. Badania przeprowadzane w poszczególnych placówkach służą jako wytyczne przy organizacji procesu resocjalizacji i wychowania w konkretnych zakładach.

Zajęcia na studium wzbogacane są również programem inspirującym słuchaczy pod względem kulturalnym — wyjazdy służą nie tylko poznawaniu placówek terapeutycznych i resocjalizacyjnych, lecz również integrują grupę i dostarczają wiadomości i przeżyć o charakterze kulturalnym (zwiedzanie

wystaw artystycznych, zabytków, udział w koncertach itp.). Znajomości te utrzymują się często po zakończeniu studium. Należy też nadmienić, że od kilku lat kształcenie na studium podejmują osoby z tych samych, często nawet dość odległych ośrodków (Bielsko-Biała, Jaworze, Wrocław, Pszczyna, Będzin, Katowice, Nysa, Skoczów). Jest to zjawisko pozytywne. Chodzi bowiem o to, by wszyscy pracownicy pedagogiczni z danego ośrodka mieli jednolitą koncepcję i podobne doświadczenia w pracy wychowawczej i resocjalizacyjnej; potrzebę taką podkreślają sami zainteresowani. Informacje o studium najczęściej są przekazywane innym chętnym przez absolwentów studium. Średnio na danym roku kształci się około 30 osób (w sumie było do 1997 roku 216 absolwentów).

Mamy nadzieję, że również w przyszłości zainteresowanie studium z zakresu profilaktyki i resocjalizacji będzie się utrzymywać na wysokim poziomie. Być może w przyszłych latach oferta kształcenia podyplomowego obejmie również inne działy pedagogiki specjalnej, w tym pedagogikę upośledzonych umysłowo, co stanowić może odpowiedź na zapotrzebowanie społeczne i cenne uzupełnienie dotychczasowego programu kształcenia. Zależy to zarówno od przygotowania kadry naukowo-dydaktycznej, jak i odpowiedniego zaplecza materialnego placówek w terenie.

Studia Podyplomowe Pedagogiki Specjalnej, Profilaktyki i Resocjalizacji aktualnie obchodzą dziesiątą rocznicę powstania, od czasu modyfikacji i wydłużenia okresu kształcenia do trzech semestrów oraz uzupełnienia ważnymi treściami programowymi. Studiami, prowadzonymi na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, w ramach Katedry Pedagogiki Społecznej, kieruje prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki. Od początku organizował je i kierował nimi zespół tych samych osób, przy współudziale pracowników Uniwersytetu i osób z innych placówek oraz ośrodków naukowych. Wpłynęło to na utrzymanie zasadniczej linii rozwoju i koncepcji studiów oraz jednolitego podejścia do problemów resocjalizacji, profilaktyki i poszanowania praw człowieka, dziecka, osoby niepełnosprawnej oraz niedostosowanej. Należy się tutaj podziękowanie tym wszystkim pracownikom naukowo-dydaktycznym i praktykom, którzy przyczynili się do kształcenia studentów i wypracowania podejścia do kwestii zapobiegania patologii społecznej, resocjalizacji i terapii.

Pragniemy również podziękować studentom — słuchaczom studium za ich ważny wkład w jego obecny program. W minionym okresie — od 1986 roku — odbyło się siedem cykli kształcenia. Starostami grup studenckich na studiach podyplomowych byli kolejno: Tadeusz Dudzic, Józef Bielecki, Krystyna Banasik, Stanisław Bęben, Czesław Kręcichwost, Andrzej Banaszek, Stefan Kucia. Oprócz wymienionych, wielu innych studentów, takich jak Alina Wieja, Barbara Macura, Mieczysław Nowak, Janusz Brzeźniak, Sławomir Hryniewicz, Krzysztof Kutryb, swoją wiedzą, aktywnością, pasją

poznawczą, wrażliwością wzbogacało dyskusje i pomagało rozwiązywać problemy teoretyczne i praktyczne na studiach.

Obecny program i organizacja studiów zostały oparte na materiale doświadczalnym studiów z zakresu podobnej problematyki w innych ośrodkach akademickich w Polsce i za granicą; dr Danuta Raś i dr Bogumiła Kosek-Nita w tym celu nawiązywały kontakty i wymieniały doświadczenia. W szczególności poznano pracę Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie dr Danuta Raś przebywała na rocznym stażu naukowym. Inne ośrodki, jak Wyższa Szkoła Pedagogiczna i UJ w Krakowie, Uniwersytet Wrocławski, UMCS w Lublinie, Uniwersytet Opolski, również przyczyniły się do obecnego kształtu studiów.

Mamy nadzieję, że omawiane studium także w przyszłości będzie służyło pracownikom placówek profilaktyczno-wychowawczych i przyczyniało się do zapobiegania negatywnym zjawiskom społeczno-wychowawczym na Śląsku i w Polsce.

*Bogumiła Kosek-Nita
Danuta Raś*